

DỰ ÁN TRIỂN LÃM: “CON ĐƯỜNG VĂN HỌC”

THỰC HIỆN: TRƯỜNG THCS KIẾN THIẾT, QUẬN 3

1. Lý do thực hiện dự án

Trong bối cảnh đổi mới chương trình giáo dục phổ thông như hiện nay thì vai trò của người giáo viên chuyển dần từ cách truyền thụ tri thức sang cách tổ chức cho học sinh chiếm lĩnh tri thức. Coi trọng dạy học phân hóa cá nhân, biết sử dụng tối đa những nguồn tri thức trong xã hội, biết sử dụng công nghệ thông tin, phương tiện kỹ thuật dạy học, các phương pháp dạy học hiện đại để không ngừng nâng cao trình độ chuyên môn nghiệp vụ; làm bài dạy của mình trở nên có hiệu quả, thu hút học sinh; giúp học sinh hứng thú với môn học. Vận dụng các kỹ thuật dạy học là vô cùng cần thiết. Đó là bước chuyển tiếp cơ bản để hình thành kiến thức nền cho bài dạy. Trước đây, quá trình dạy học phần nhiều chỉ dừng lại ở tác động một chiều: Thầy giảng bài - trò lắng nghe, tiếp thu kiến thức. Trong xu hướng đổi mới kỹ thuật giảng dạy hiện nay theo hướng “*Lấy học sinh làm trung tâm*” thì nguyên tắc “*Tương tác đa chiều, đa đối tượng*” tỏ rõ tính ưu việt của nó. “*Tương tác đa chiều, đa đối tượng*” là sự tác động qua lại không chỉ một chiều từ giáo viên đến học sinh, mà còn có sự tác động trở lại từ học sinh đến giáo viên và giữa nhiều học sinh với nhau trong quá trình giáo dục. Để làm được điều đó rất cần sự chủ động của học sinh trong quá trình tiếp thu tri thức. Trường THCS Kiến Thiết, Quận 3 đã tiến hành tìm hiểu và hướng dẫn học sinh học tập hiệu quả hơn bằng việc sáng tạo, đa dạng việc ghi chép, học bài trên lớp và học tập ở nhà thông qua việc sử dụng kỹ thuật sketchnote qua đó góp phần rèn kỹ năng cho học sinh trong quá trình học văn và nâng cao chất lượng dạy học Ngữ văn.

Sketchnote là một phương pháp ghi chép và minh họa thông tin bằng hình ảnh đơn giản và sáng tạo kết hợp với chữ viết. Sketchnote ra đời từ khoảng năm 2008 bởi Mike Rhode - một chuyên gia về ứng dụng hình ảnh và sau này được phát triển bởi Dan Roam. Sketch note taking, là một công cụ tư duy hình ảnh rất thú vị, nói đơn giản sketchnote là những ghi chú bằng hình ảnh được vẽ ngay tại thời điểm sự việc diễn ra. Nói nôm na, đây là việc làm “vẽ bậy có mục đích”. Cách làm này giúp tận dụng việc tư duy hình ảnh và giúp bạn ghi nhớ và hình dung mọi thứ một cách dễ dàng hơn, là một phương pháp diễn họa thông tin bằng hình ảnh được sử dụng phổ biến ở các nước đang phát triển (Mỹ, Úc, Nga,...), là một sự kết hợp giữa từ ngữ và hình ảnh để diễn họa, truyền tải thông tin. Sketchnote còn nổi bật hơn với slogan “xem một lần là nhớ cả đời”. Nắm bắt một cách

thành thạo cấu trúc tạo ra một sketchnote sẽ là chìa khoá để bạn nhanh chóng ghi lại những kiến thức mà bạn vừa học được.

2. Nội dung dự án

Trong dự án này, chúng tôi chú trọng tổ chức các hoạt động cho học sinh sử dụng sketchnote để cô đọng kiến thức, nội dung bài học với 2 mảng văn học: Văn học Trung Đại và Văn học hiện đại. Tổng số tác phẩm được thực hiện trong dự án gồm 19 tác phẩm. Đây là những tác phẩm quan trọng, có giá trị và ý nghĩa lớn trong việc hình thành phát triển phẩm chất, năng lực ở các em.

Thông qua hoạt động trải nghiệm trong dự án này, dưới sự hướng dẫn của giáo viên, học sinh không những nắm được kiến thức quan trọng trong chương trình học mà còn có cơ hội học tập kiến thức văn bản văn học theo một cách rất khác: Chủ động, năng động, sáng tạo. Qua đó bồi đắp trong các em tình yêu đối với tác phẩm văn chương.

3. Thực hiện dự án

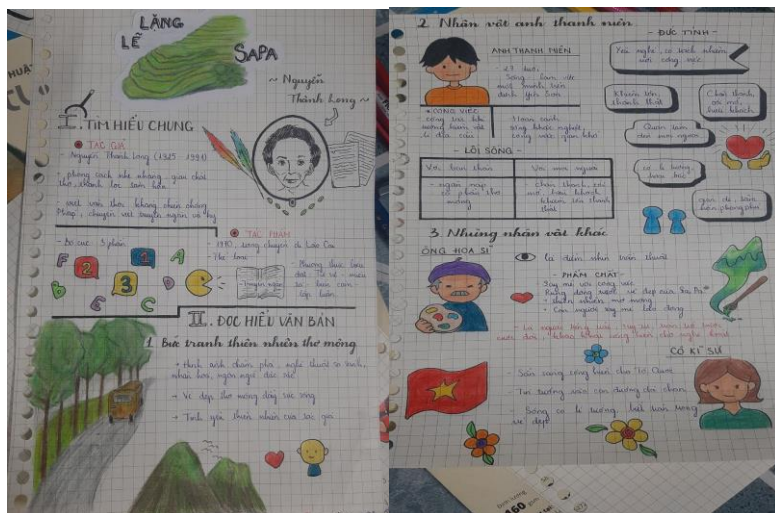
Dự án triển lãm “Con đường văn học” sử dụng sketchnote của trường THCS Kiến Thiết được thực hiện qua 2 giai đoạn:

Giai đoạn 1: Nhà trường giới thiệu dự án, xây dựng kế hoạch để các lớp 9A1 và 9A3 thực hiện. Phân công giáo viên hướng dẫn. Thực hiện các sản phẩm sáng tạo văn học gắn với sketchnote

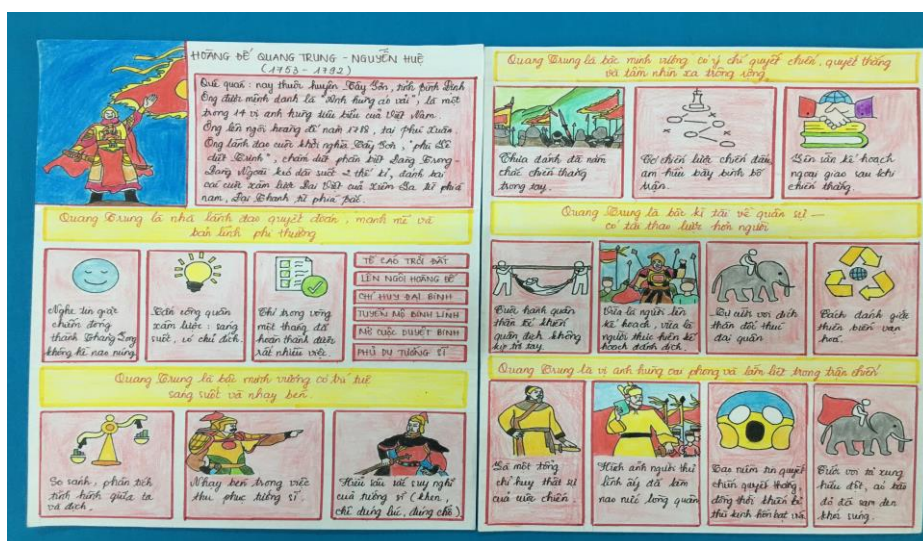
Thời gian thực hiện: Từ 10/10/2021 đến 10/3/2022

Thứ nhất, nhà trường đã sử dụng Sketchnote để ghi chép, bổ sung bài học hiệu quả theo dạng sườn bài

Học sinh phân cấp các ý lớn – nhỏ, sử dụng màu và hình ảnh minh họa khác nhau để làm bài ghi trở nên sinh động. Với phần văn bản, học sinh ghi chép phân tầng. Ở mục “Tìm hiểu chung”, giáo viên chia cho học sinh các mục tác giả và tác phẩm. Ở mục “Đọc - hiểu văn bản”, giáo viên cùng học sinh chia theo luận điểm của từng bài. Cái hay của việc sử dụng sketchnote trong cách ghi bài này là học sinh luôn có những hình ảnh minh họa để tránh gây nhàm chán cho bài ghi của mình, làm bài viết thay vì chỉ toàn chữ sẽ được thay thế bởi những hình ảnh từ đó bài học trở nên có hồn hơn và khi xem lại bài học sinh sẽ có nhiều hứng thú để ôn lại bài.



Sản phẩm ghi chép sketchnote theo sườn bài học văn bản “Lặng lẽ Sa Pa” của Nguyễn Thành Long ở học sinh lớp 9/3



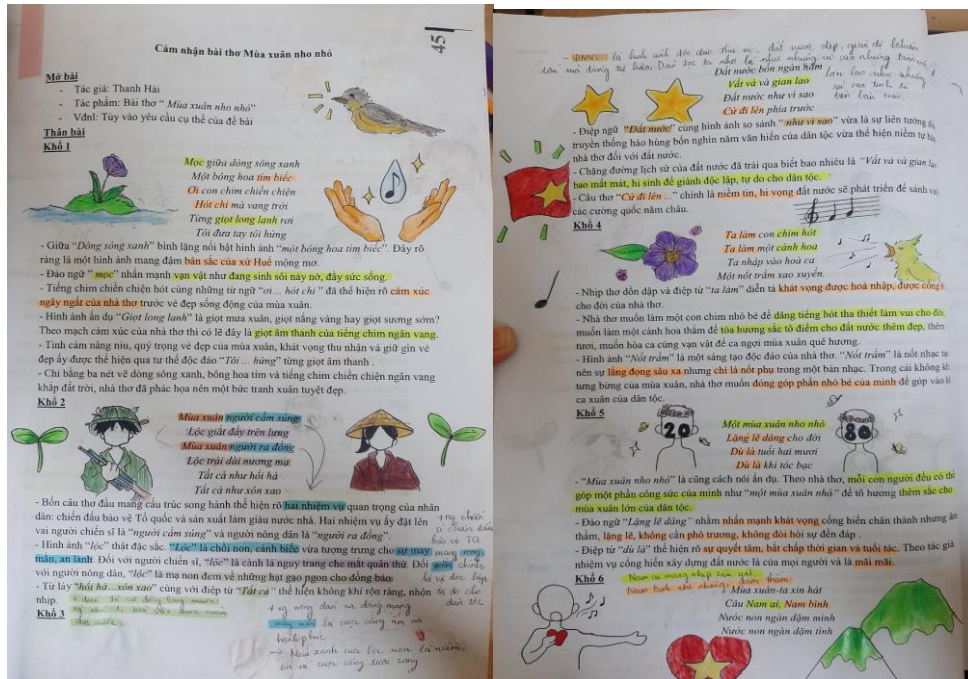
Sản phẩm ghi chép sketchnote theo sườn bài học văn bản “Hoàng Lê nhất thống chí – Hồi thứ 14” của Ngô Gia Văn Phái ở học sinh lớp 9/3



Sản phẩm ghi chép sketchnote theo sườn bài học văn bản “Nói với con”

Thứ hai, nhà trường đã sử dụng sketchnote để giúp học sinh chú thích lễ bài học

Khi học các văn bản văn xuôi, tác phẩm thơ hoặc chỉnh sửa, góp ý bài viết, học sinh có thể sử dụng sketchnote để chú thích lễ. Bởi ghi chép trong môn văn vốn là nỗi ám ảnh của học sinh vì quá nhiều ý và các ý quá dài. Chú thích lễ bằng sketchnote sẽ giúp học sinh không bỏ sót ý giảng của thầy cô đồng thời có những minh họa để bài học trở nên hiệu quả.



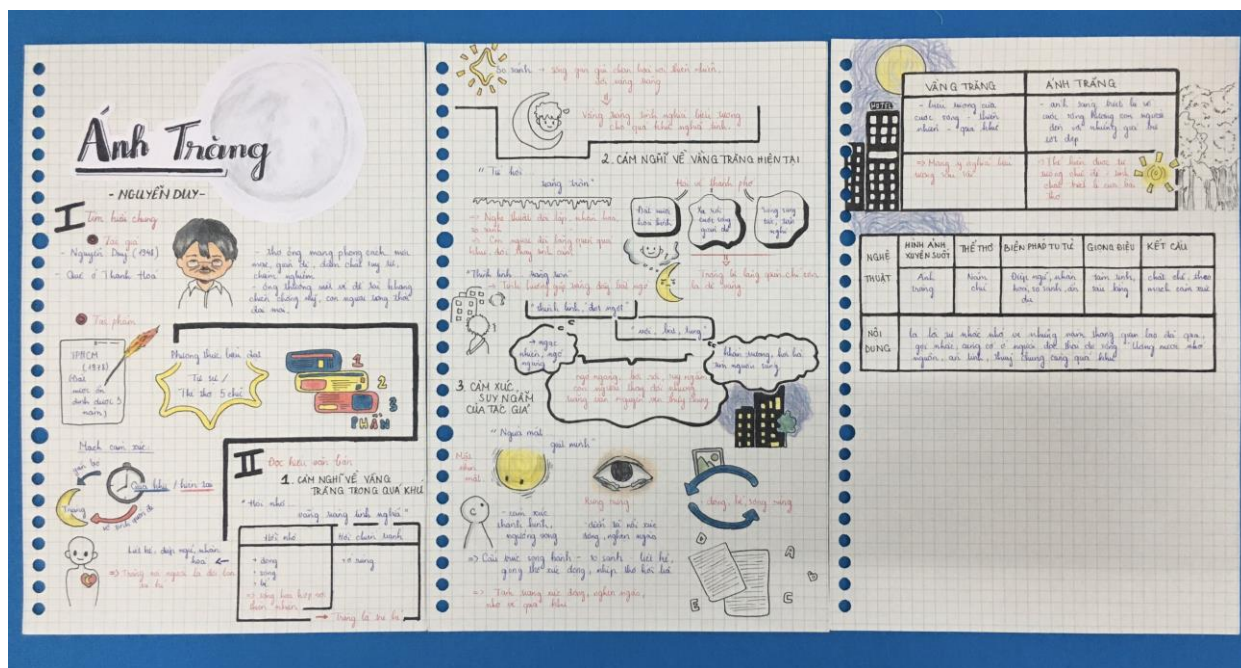
Học sinh lớp 9/1 chú thích lễ trong đề cương môn văn bằng hình ảnh minh họa

văn bản: “Mùa xuân nho nhỏ” của Thanh Hải

Thứ ba, nhà trường sử dụng Sketchnote để hệ thống kiến thức bài học bằng sơ đồ, bảng biểu

Việc sử dụng sketchnote để ghi lại bài bằng sơ đồ, bảng biểu giúp học sinh dễ dàng nắm bắt các ý chính của bài học, mối liên hệ giữa các đơn vị kiến thức. Học sinh sẽ sketchnote theo gợi ý của giáo viên: là những ghi chép của HS dựa trên những gợi ý của GV như: “Giá trị nội dung – nghệ thuật của tác phẩm là gì? Nhân vật, sự kiện, chi tiết văn bản gợi cho tôi suy nghĩ gì về bản thân và cuộc sống; Cảm nhận / suy nghĩ của tôi về nhân vật; Tựa đề này cho tôi suy nghĩ ...; Điểm độc đáo, mới lạ của tác phẩm này so với những tác phẩm khác cùng đề tài là...; Tôi có thể khái quát nội dung tác phẩm như thế này....; Đặc sắc nghệ thuật của tác phẩm là...”... hoặc GV có thể gợi ý HS ghi những từ hay, phân tích hình ảnh, nhân vật, nghệ thuật và thủ pháp đặc biệt của tác giả; đánh giá ưu điểm, nhược điểm của tác phẩm hoặc vẽ những hình ảnh được miêu tả trong văn bản; vẽ sơ đồ cốt truyện; liên hệ văn bản với kinh nghiệm sống của bản thân. HS chọn thực hiện một trong những bài tập đó

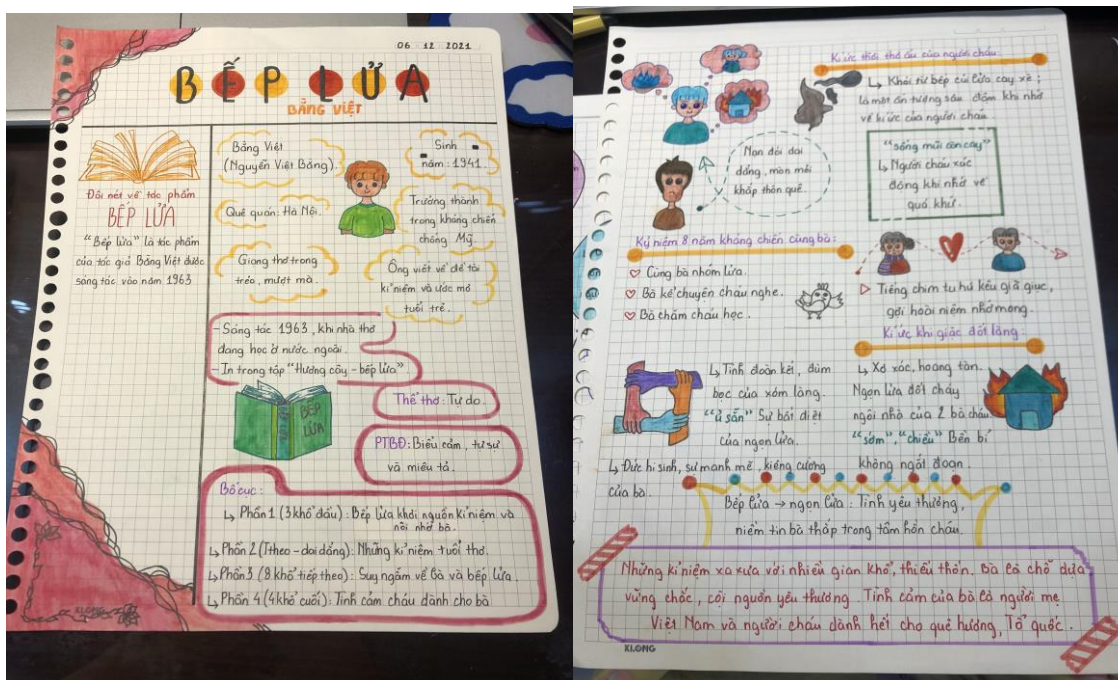
khi đọc văn bản.



Một sản phẩm ghi chép sketchnote theo dạng sơ đồ khung, sơ đồ đám mây của học sinh lớp 9/3

Thứ tư, Trường THCS Kiến Thiết sử dụng Sketchnote kết hợp với cornell để nâng cao kỹ năng học trên lớp và ở nhà

Sử dụng phương pháp Cornell sẽ giúp bạn tổ chức vở ghi, học tập chủ động, cải thiện kỹ năng học tập và thành công trong học tập. Tuy nhiên bạn vẫn có thể khiến nó hiệu quả hơn và trở thành công cụ học tập mạnh hơn nữa nếu kết hợp với việc ghi chép bằng hình ảnh sketchnote.



Học sinh lớp 9/1 sử dụng sketchnote và cornell

ghi nội dung bài học, khái quát hóa văn bản: “Bếp lửa” – Bằng Việt

Thứ tư, nhà trường sử dụng Sketchnote trong dạy học dự án, kỹ thuật mảnh ghép, kỹ thuật phòng tranh

Mục đích

Sketchnote là hoạt động mang đậm tính năng lực cá nhân do tùy theo sở thích và mục đích sử dụng của mỗi người mà sketchnote được thiết kế khác nhau từ đơn giản, phóng khoáng đến màu mè, cầu kỳ hay tối giản, ... Điều này sẽ giúp cho các hoạt động trong dạy học dự án, phòng tranh, mảnh ghép sẽ trở nên sinh động và có hồn hơn bao giờ hết.

Sketchnote trong quá trình làm dự án có tác động tích cực đến kỹ năng học văn của HS. Nhờ khả năng hỗ trợ tư duy của sketchnote giúp bạn dễ dàng hiểu và xử lý thông tin. Đồng thời giúp bạn chia sẻ thông tin cho người khác một cách dễ dàng hơn. Người nghe sẽ dễ hiểu ý bạn muốn nói hơn, cảm thấy hứng thú và chăm chú nghe câu chuyện của bạn. Giúp cho bài trình bày hay thuyết trình của bạn trở nên hiệu quả và thú vị. Vì vậy, Sketchnote có thể ận dụng đồng thời với các kỹ thuật dạy học tích cực khác như kỹ thuật mảnh ghép, kỹ thuật phòng tranh... Không những thế, qua các cuộc trao đổi và chia sẻ trong nhóm/lớp, HS đã tự đọc lại văn bản, điều chỉnh cách hiểu của bản thân để viết những bài phản hồi.



Một sản phẩm sketchnote trong dự án:

“Tình cảm gia đình trong những năm tháng chiến tranh” của học sinh lớp 9/1

Giai đoạn 2: Nhà trường tổ chức triển lãm “Con đường văn học”

Thời gian: Từ 1/4/2022 đến hết 31/5/2022

Giáo viên và học sinh trưng bày sản phẩm



Học sinh tham quan triển lãm



4. Kết quả đạt được

Việc thực hiện dạy học theo dự án, củng cố kiến thức trong chương trình ngữ văn 9 cùng với việc trải nghiệm, tìm tài liệu, chụp ảnh, biên tập tài liệu, ... đã khơi gợi niềm đam mê văn học, sự tìm tòi khám phá của học sinh. Mỗi học sinh khi tham gia làm dự án đều có những cách thể hiện mang màu sắc riêng của bản thân và được thể một cách chuyên nghiệp qua ngòi bút của mình. Thay vì những giờ giảng thầy đọc, trò chép với sketchnote học sinh trở nên năng động, tích cực, sáng tạo, mạnh dạn hơn trong các hoạt động tập thể và hoạt động giao tiếp. Có nhiều học sinh thay đổi nhận thức theo chiều hướng tích cực trở thành thủ lĩnh tiên phong trong hoạt động văn học, câu lạc bộ.

Trong dự án này, chúng tôi tập trung kết hợp giữa kỹ thuật dạy học sketchnote, phương

pháp dạy học theo dự án và hoạt động trải nghiệm nhằm tạo môi trường học tập mới mẻ, tích cực, thoải mái, tạo hứng thú cho học sinh. Dạy học theo dự án góp phần gắn lý thuyết với thực hành, tư duy - sáng tạo, tạo điều kiện để học sinh phát triển năng lực giải quyết vấn đề. Sự sáng tạo, khả năng cộng tác, giúp học sinh nêu cao tính tự giác, tự lực, tinh thần trách nhiệm đối với công việc, say mê học tập, tìm hiểu, nắm bắt được cơ hội định hướng phát triển bản thân.